

Noten:

- 1 Een gedetailleerdere versie van dit hoofdstuk is trouwens al eens verschenen als Damhuis et al. 1983.
- 2 Strikt genomen zeggen de resultaten niets over eventuele causale verbanden: er valt dus niet uit af te leiden of bepaalde leerlingen lager presteren doordat ze veel tv kijken, of dat ze veel tv kijken omdat ze geen zin hebben in zoiets moeilijks als een stukje schrijven...
- 3 Bij De Gloppe komt de beoordelingsproblematiek vooral in de hoofdstukken 3 t/m 6 aan de orde.
- 4 Maar wanneer het inderdaad een proefpersoonnummer betreft, mogen we de leerling een zekere inventiviteit niet ontzeggen; feitelijk laat de leerling hier zien dat hij de schrijfpdracht doorziet als zijnde fictief...
- 5 Vgl. voor soortgelijke bevindingen over schrijfprocessen Janssen & Schilperoord 1988; voor soortgelijke observaties ten aanzien van tekstenmerken Van Dam & Schuurs 1988.

Literatuur

Bergh, H. van den *Examens geëxamineerd* Dissertatie UvA, Amsterdam, 1989

Blok, H. *Taal voor alledag* Den Haag, SVO, 1987

Dam, E. van & U. Schuurs 'Heeft de schrijfpdracht daadwerkelijke invloed op de zinsbouw?' in: *Tijdschrift voor Taalbeheersing* 10 (1988), p. 309-316

Damhuis, R., K. de Gloppe & H. Wesdorp *Het opstelonderwijs. Stelvaardigheid in het voortgezet onderwijs: theorie en praktijk* Amsterdam, SCO, 1983

Gloppe, K. de *Functionele schrijfpdrachten* Amsterdam, SCO, 1985 (a)

Gloppe, K. de *Verhalen, betogen en beschouwingen* Amsterdam, SCO, 1985 (b)

Janssen, D. 'Functionele taalvaardigheid getoetst?' in: *Levende Talen* 424 (1987), p. 561-565

Janssen, D. & J. Schilperoord 'Schrijfprocessen en schrijftaken' in: *Tijdschrift voor Taalbeheersing* 10 (1988), p. 105-120

Kroon, S. *Grammatica en communicatie in het onderwijs Nederlands*. Dissertatie KU, Nijmegen, 1985

Meuffels, B. 'De persoonlijke vergelijking en de normale verdeler' in: *Tijdschrift voor Taalbeheersing* 11 (1989), p. 23-37

Rijlaarsdam, G. *Effecten van leerlingenrespons op aspecten van stelvaardigheid*. Dissertatie UvA, Amsterdam, 1986

Schuurs, U. 'Getalscongruentie en taalonderwijs' in: *Forum der Letteren* december 1987, p. 125-128

Schuurs, U. & S. Verhoeven 'Incongruenties in het schrijfonderwijs' in: *Levende Talen* 437 (1989), p. 2-9

Wijk, C. van 'Taal in vivo: een reactie op Henk Bloks "Taal voor alledag"' in: *Gramma* nr 1 (1989), jrg. 13, p. 57-75.

K. de Gloppe *Schrijven beschreven. Inhoud, opbrengsten en achtergronden van het schrijfonderwijs in de eerste vier leerjaren van het voortgezet onderwijs 's-Gravenhage, SVO, 1988*. Dissertatie Universiteit van Amsterdam. 170 pag. Prijs f 24,50. ISBN 90 6472 138 6.

Rob Godfried

HORIZON

Sinds drie jaar bestaat er een door de letterenfaculteit van de Katholieke Universiteit Brabant ingestelde Ed. du Perron-prijs. De doelstelling van deze prijs is het bevorderen van wederzijds begrip tussen de verschillende etnische groepen in Nederland. Deze zomer is de prijs uitgereikt aan de samenstellers van een leesmethode, *Horizon*, voor 'belangstellend en informatief lezen in intercultureel perspectief'. De uitgave ervan is mogelijk gemaakt door zes subsidiënten, waaronder het Ministerie van O&W, het Nederlands Centrum Buitenlanders, de Landelijke Federatie Welzijn Buitenlanders en het Koninklijk Instituut voor de Tropen. Dat het materiaal desondanks niet goedkoop is, wekt enige verbazing, al moet gezegd worden dat de uitvoering fraai is. De methode bestaat uit vier deeltjes, bestemd

voor de groepen 5 tot en met 8, en twee handleidingen. De ene handleiding (A) bevat 'verantwoording, achtergronden en didactische tips', de andere (B) bevat diverse registers (naar verhaalsoort, etnische groep/herkomstland, thema en werkvorm), antwoorden, een woordenlijst en een lijst met adressen van instellingen en instanties.

De *verantwoording* van de methode valt in twee delen uiteen. Een inhoudelijk gedeelte, waarin opvattingen over een multiculturele samenleving en intercultureel onderwijs, en een methodisch didactisch deel.

De inhoudelijke verantwoording is helder uitgewerkt. Wat me vooral aanspreekt, is de nadruk die wordt gelegd op het houdingsaspect (vooroordelen doorbreken, affectieve betrokkenheid bij situaties dicht bij huis en verder weg), terwijl er ook voldoende kennis moet zijn. De inzet en de houding van de leerkracht worden hierbij expliciet benoemd. De opbouw van de methode is eveneens helder beschreven.

Waar het gebruik van boeken in de klas wordt toegelicht, doet zich echter een aantal problemen voor. De methode is duidelijk klassikaal opgezet. Omdat individualisering, differentiatie en groepswerk en combinatieklassen echter in veel (vernieuwende) scholen voorkomen, kan de onderwijskundige inpassing op dergelijke scholen problematisch zijn. Dat hoeft niet (is mijn ervaring), maar de auteurs hebben zich er niet aan gewaagd daar duidelijke aanwijzingen voor te geven. Wel voor behandeling in klassikaal verband.

De opbouw van de methode

Elk verhaal wordt voorafgegaan door een tekening of een foto en een korte introductie. Dan volgt de tekst, waarvan het de bedoeling is dat die klassikaal gelezen wordt, maar waar ook andere organisatievormen op los te laten zijn. De ruim gezette tekst beslaat met illustraties mee zo'n 3 tot 8 pagina's, qua volume opklimmend in de delen 1 tot en met 4.

De verhalen zijn geschreven door een veelheid van (bekende) auteurs, waarbij opvalt dat slechts een kleine minderheid daarvan niet-Nederlandstalig is (was). Het moet echter al een heel karwei geweest zijn zo veel (in totaal zo'n stuk of 75) voor het doel geschikte (fragmenten van) verhalen bij elkaar te krijgen. Natuurlijk is een keuze van verhalen altijd arbi-

trair, maar kwaliteit, spreiding naar verschillende thema's en leesbaarheid voor wat zwakke lezers hebben de samenstellers wel duidelijk voor ogen gehad.

Na het verhaal volgt het onderdeel '... en nu verder', dat meestal één pagina beslaat en in 5 rubrieken is onderverdeeld:

- 'Wat je nodig hebt' (materiaal voor de verwerking),
- 'Om te weten' (een klein stukje zakelijke informatie voor individuele verwerking),
- 'Om over te praten' (waarin er steeds voor wordt gezorgd een thema uit het verhaal aan de eigen ervaringen van de kinderen te koppelen),
- 'Goed lezen' (Begrijpend lees-vragen die individueel beantwoord moeten worden, maar waarbij onderlinge hulp mogelijk is),
- 'Doen' (verwerking via verbale en non-verbale expressiemiddelen, individueel of in groepjes).

Oordeel

Dat er eindelijk een leesmethode voor oudere basisschoolkinderen is, die recht probeert te doen aan een multiculturele samenleving is op zich een verdienste van de makers. Dat ze bovendien goede verhalen en verwerkingsvormen bevat, die duidelijk beantwoorden aan de geformuleerde doelstellingen voor intercultureel onderwijs, zorgt ervoor dat scholen/leerkrachten er ook meteen praktisch gebruik van kunnen maken. De prijs blijft dan echter een probleem, aangezien *Horizon* toch meestal naast de 'gewone' methode aangeschaft zal moeten worden.

Toch zijn er ook nadelen verbonden aan de 'strategie' die de samenstellers van *Horizon* gevolgd hebben.

Elk verhaal blijft een fragment. Het lezen (en voorlezen) blijft zo steeds beperkt tot fragmenten. Het lezen van een heel boek geeft meer identificatiemogelijkheden en lijkt in het kader van (intercultureel) literatuuronderwijs een betere weg. Liever een heel boek goed dan veel kleine stukjes. Zoveel thema's passeren de revue dat er natuurlijk altijd wel voor iemand wat bij zit, maar daarnaast spelen ook nog de thema's uit de taalmethode, de zaakvakken, de rekenprojecten en noem maar op.

Ik ben dan ook heel blij met het themaregister. Als een verhaal op een reeds aan de orde zijnd

thema aansluit, kan ik het erbij halen. Als methode zal ik *Horizon* niet invoeren. Ook voor wie op een meer klassikale school werkt, zal dat moeilijk zijn. Maar ik zal zeker een exemplaar per klas aanschaffen.

K. Sietaran, J. van Dijk, A. Lilipaly-de Voogt & H. Weda-van Gelder *Horizon* Dijkstra, Zeist. 4 leerlingendelen (groep 5 t/m 8): resp. f 16,80, f 17,80, f 19,80 en f 22,50; 2 docentenhandleidingen: A f 9,90, B f 19,80.

kort & krachtig

leesvoer

Vonk-artikelen gebundeld

De redactie van *Vonk*, het tijdschrift van VON-België, maakte onder de titel *Goed be-VON-den* een overzichtelijke en representatieve selectie uit de artikelen die in de jaren 1981 tot en met 1985 in *Vonk* verschenen. Deze selectie kwam tot stand met behulp van de resultaten van een beperkte enquête onder 'trouwe VON-leden, docenten in de lerarenopleiding en andere *Vonk*-lezers'. Naast de vier basisvaardigheden lezen, schrijven, praten, luisteren komen onderwerpen als taalbeschouwing, waardeverduidelijking, expressie, computers en media aan bod.

Luuk van Waes, Rita Rijmenans, Katrien De Vlaemynck, Walter De Hert & Marie-Anne Baert (red.) *Goed be-VON-den. Een selectie uit Vonk* Leuven/Amersfoort, Acco, 1988. ISBN 90 334 1852 5. Prijs f 21,25.

Vonk

In *Moer* 1987/3, 1988/1 en 1988/5 gaven we samenvattingen van de inhoud van *Vonk*, het tijdschrift van VON-België. Aan de orde kwamen: de complete 17de jaargang (1987) van *Vonk* en de nummers 1, 2 en 3 van de 18de jaargang (1988). Hieronder het vervolg: de nummers 4, 5, 6 en 7 van de 18de jaargang. De laatste twee nummers van deze jaargang verschenen in 1989. Met ingang van het volgende nummer krijgt *Vonk* 'een nieuw gelaat'.